

Date: 23rd December-2024

HUJJATLARNI DAVLAT TILIDA YOZISHDA TERMINOLOGIYA VA UNING STANDARTLASHUVI

Bobojonova Dilnoza Oxunjonovna

Osiyo xalqaro universiteti assistenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada hujjatlarni davlat tilida yozishda terminologiya va uning standartlashuvi masalalari ko'rib chiqiladi. Terminologiyaning muhimligi, uni tartibga solish zarurati va xalqaro tajribalar misolida standartlashtirishning afzalliklari yoritiladi. Shuningdek, maqolada O'zbekiston sharoitida terminologiyani ishlab chiqish va standartlashtirish bo'yicha amaliy takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: terminologiya, standartlashuv, davlat tili, hujjatlarni rasmiylashtirish, huquqiy asos, O'zbekiston, til siyosati.

Kirish

Til davlatning rasmiy faoliyatida asosiy muloqot vositasi hisoblanadi. Hujjatlarni davlat tilida yuritish esa nafaqat qonun talabidir, balki milliy o'zlikni namoyon qilish vositasi sifatida katta ahamiyatga ega. Biroq hujjatlarni to'g'ri va samarali yuritish uchun terminologiyaning aniqligi va bir xil qo'llanilishi juda muhimdir. Terminologiya nafaqat tilni boyitadi, balki hujjatlarni rasmiylashtirishda tartib va aniqlikni ta'minlaydi.

Bugungi kunda O'zbekistonda davlat tilida ish yuritishni rivojlantirish jarayonida terminologiyani standartlashtirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Bu nafaqat tilni rivojlantirish, balki boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish uchun ham muhimdir.

Asosiy qism

Terminologiyaning ahamiyati

Terminologiya – muayyan sohaning asosiy tushunchalari va atamalarini ifodalovchi tizimdir. U har bir sohaga xos bo'lgan ilmiy, texnik va huquqiy atamalarning bir xilda ishlatilishini ta'minlash orqali davlat idoralarining samarali faoliyat ko'rsatishiga hissa qo'shadi. Hujjatlarni davlat tilida rasmiylashtirishda terminologiya:

1. **Aniqlikni ta'minlaydi:** Atamalarning bir xil mazmunda qo'llanilishi hujjatlarning noto'g'ri talqin qilinishining oldini oladi.
2. **Muloqotni osonlashtiradi:** Tushunchalarning yagona shaklda bo'lishi davlat xizmatchilari o'rtasidagi muloqotni soddalashtiradi.
3. **Qonunchilikni mustahkamlaydi:** Yagona atamalardan foydalanish qonun va boshqa normativ hujjatlarning mazmunini aniq aks ettirishga yordam beradi.

Xalqaro tajriba

Dunyoning ko'plab davlatlari terminologiyani standartlashtirish va uning rasmiy hujjatlarda qo'llanishiga katta e'tibor qaratadi. Masalan, Yevropa Ittifoqida har bir til uchun maxsus terminologik komissiyalar tashkil etilgan bo'lib, ular rasmiy hujjatlar uchun

Date: 23rdDecember-2024

yagona atamalarni ishlab chiqadi. Bu tajriba hujjatlarni tarjima qilish va turli tillarda ishlatishdagi muammolarni hal qilishda katta yordam beradi.

Kanadada esa ikki davlat tili – ingliz va fransuz tillari uchun yagona terminologik ma'lumot bazalari ishlab chiqilgan. Ushbu ma'lumot bazalari orqali davlat xizmatchilari o'z faoliyatida to'g'ri atamalardan foydalanishni ta'minlaydi. Xitoyda terminologik izchilik davlat siyosatining muhim qismi bo'lib, texnik va ilmiy atamalarning milliy variantlari yaratiladi.

O'zbekiston sharoitida terminologiyani rivojlantirish

O'zbek tilida terminologiyani rivojlantirish va standartlashtirish bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, ushbu sohada hali ham yechilishi zarur bo'lgan muammolar mavjud. Ularning ayrimlari quyidagilardan iborat:

Terminologik izchilikning yetishmasligi: Ayrim hujjatlarda bir atamaning turlicha qo'llanilishi tushunmovchiliklarga olib keladi.

Malakali mutaxassislar yetishmasligi: Terminologiya bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlari olib boradigan mutaxassislar soni cheklangan.

Zamonaviy terminologiyaning moslashuvi: Texnika va ilm-fan sohasida paydo bo'layotgan yangi atamalarning o'zbek tiliga tarjimasi va moslashtirilishi talab darajasida emas.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif etiladi:

Terminologiya komissiyasini tashkil etish: Davlat tilidagi atamalarni standartlashtirish uchun maxsus ilmiy-tadqiqot markazi yoki komissiya tashkil etilishi lozim.

Normativ hujjatlarni takomillashtirish: Terminologiyani rasmiy hujjatlarda bir xil qo'llashni tartibga soluvchi qonun va me'yoriy hujjatlarni qabul qilish.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish: Terminologiya bo'yicha onlayn platformalar va ma'lumot bazalarini yaratish.

Til va atamalarni ommalashtirish: Davlat tilidagi atamalarning keng qo'llanilishini targ'ib qilish uchun ommaviy axborot vositalaridan foydalanish.

Amalga oshirilgan ishlar

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda davlat tilini rivojlantirish va terminologik muammolarni hal qilish bo'yicha bir qancha ishlar amalga oshirildi. Jumladan, davlat tilining amaliyotdagi o'rnini mustahkamlanib, ayrim yangi atamalarning milliy varianti ishlab chiqildi. Biroq, bu yo'nalishda hali ko'p ishlarni amalga oshirish zarur.

Xulosa

Hujjatlarni davlat tilida yuritishda terminologiyani aniqligi va standartlashuvi katta ahamiyatga ega. Terminologiyani tartibga solish davlat boshqaruvining samaradorligini oshirish, hujjatlarni to'g'ri va bir xilda rasmiylashtirishga yordam beradi. Xalqaro tajribani o'rganish va uni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali bu borada sezilarli yutuqlarga erishish mumkin. Terminologiya bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlarini

Date: 23rd December-2024

rivojlantirish, kadrlar tayyorlash va zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish ushbu sohani yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR:

1. Bobojonova, D. (2023). ANALYSIS OF IDIOMS THAT PRESERVE BOTH FORM AND CONTENT IN MAHMUD KASHGARI'S" DEVONU LUGOTIT TURK". *Modern Science and Research*, 2(9), 64-67.
2. Bobojonova, D. (2023). THE IMPORTANCE OF UZBEK FOLK PROVERBS. *Modern Science and Research*, 2(10), 670-675.
3. Bobojonova, D. (2023). MAHMOUD QOSHGARI'S" DEVONU LEXICOTIT TURK" AND ITS PLACE IN LINGUISTICS. *Modern Science and Research*, 2(10), 538-540.
4. Oxunjonovna, B. D. (2022). O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA LISSONIY INTERFERENSIYANING KO'RINISHLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 14(1), 22-25.
5. Okhunjonovna, B. D. (2023). A Proverb is a Product of Folk Wisdom. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 1(9), 333-338.
6. Bobojonova, D. (2024). TYPES OF OCCUPATIONS RELATED TO THE LIFE OF THE UZBEK PEOPLE (within the profession of blacksmithing). *Modern Science and Research*, 3(2), 739-746.
7. Bobojonova, D. (2023). MAHMUD KASHGARI'S WORK" DEVONU LUG'OTIT TURK" IS AN IMPORTANT SCIENTIFIC HERITAGE. *Modern Science and Research*, 2(12), 742-748.
8. Okhunjonovna, B. D. (2023). Mahmud Kashgari's Work" Devonu Lug'otit Turk" is an Important Scientific Heritage. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)*, 1(10), 538-543.
9. Okhunjonovna, B. D. (2024). Comparative Analysis of Proverbs in" Devonu LugOtit Turk" and Currently Available. *Journal of Higher Education and Academic Advancement*, 1(2), 194-198.
10. Bobojonova, D. (2024). MANIFESTATION OF LEXEMES RELATED TO THE PROFESSION OF BLACKSMITHING IN FOLK PROVERBS. *Modern Science and Research*, 3(1), 687-693.
11. Bobojonova, D. (2023). THE ROLE OF MAHMUD KASHGARI'S WORK" DEVONU LUG'OTIT TURK" IN THE DEVELOPMENT OF THE UZBEK LANGUAGE. *Modern Science and Research*, 2(4), 568-5672.
12. Okhunjonovna, B. D. (2024). Analysis of Folk Proverbs Based on Medicine. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(3), 125-131.
13. Oxunjonovna, B. D., & Sadridinovna, F. N. (2024, December). ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA MAQOLLARNING KONSEPTUAL TAHLIL MUAMMOLARI. In *Uz Conferences* (Vol. 2, No. 4, pp. 41-44).

Date: 23rd December-2024

14. Бободжоновна, Д. (2024). IT IS RELATED TO THE LIFE OF THE UZBEK PEOPLE ANALYSIS OF PROVERBS OF THE MUSICAL PROFESSION. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 402-413.

15. Oxunjonovna, B. D. (2024). “SIPOHI”, “JANGCHI” LEKSEMALARI HAMDA “SAVDOGAR”, “SAYYOH” LEKSEMALARI ASOSIDA SHAKLLANGAN XALQ MAQOLLARI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 4(4), 331-338.

16. Oxunjonovna, B. D. (2024). OZBEK XALQI TURMUSHI BILAN BOGLIQ KASB-KOR TURLARI (Temirchilik kasb-hunari doirasida).

17. Oxunjonovna, B. D. (2024). TEMIRCHILIK KASB-HUNARIGA OID LEKSEMALARINING XALQ MAQOLLARIDA NAMOYON BO'LISHI.

18. Oxunjonovna, B. D. (2023). MAHMUD QOSHG'ARIYNING «DEVONU LUG'OTIT TURK» ASARI-ILMIY AHAMIYATLI ME'ROS.

19. Oxunjonovna, B. D. (2023). O'ZBEK XALQ MAQOLLARINING AHAMIYATI.

20. Oxunjonovna, B. D. (2023). MAHMUD QOSHG'ARIYNING “DEVONU LUGOTIT TURK” DAGI SHAKLINI HAM, MAZMUNINI HAM SAQLAGAN IDIOMALAR TAHLILI.

21. Ikromova, S. A. (2023). SHAXS OG 'ISHGAN XULQINING KO 'RINISHLARI VA DESTRUKTIV AXBOROTLARNING KO 'RINISHLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(11), 528-532.

22. Икромова, С. А. (2023). ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИММУНИТЕТА К ДЕСТРУКТИВНЫМ ИДЕЯМ У ПОДРОСТКОВ. *European research*, (3 (81)), 47-49.

23. Akbarovna, I. S. (2023). NEUROPHYSIOLOGY BASIS OF HORMONES. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 68-77.

24. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF PEDAGOGICAL MANAGEMENT IN EDUCATION. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 40-46.

25. Akbarovna, I. S. (2024). STAGES OF PSYCHOLOGICAL CONSULTATION. *PEDAGOG*, 7(4), 328-334.

26. Akbarovna, I. S. (2023). RESEARCH METHODS OF YOUTH PSYCHOLOGY. *International Multidisciplinary Journal for Research & Development*, 10(12).

27. Akbarovna, I. S. (2023). SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF BEHAVIOR FORMATION IN ADOLESCENTS. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 184-191.

28. Akbarovna, I. S. (2023). NEGATIVE AND POSITIVE CHANGES IN ADOLESCENT BEHAVIOR. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 192-197.

29. Akbarovna, I. S. (2023). Destruktiv axborotlarga nisbatan mafkuraviy immunitet shakllantirish ijtimoiy muammo sifatida. *Barqaror Taraqqiyot va Rivojlanish Tamoyillari*, 1(6), 26-29.

Date: 23rd December-2024

30. Akbarovna, I. S. (2023). YOSHLARDA DESTRUKTIV G'OYALARGA QARSHI IMMUNITET HOSIL QILISH OMILLARI.
31. Akbarovna, I. S. (2023). TALABA YOSHLARDA MAFKURA TUSHUNCHASI VA MAFKURAVIY IMMUNITETNI SHAKLLANTIRISH.
32. Ikromova, S. A. (2023). Cognitive processes and their description in psychology. TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN, 1(5), 115-133.
33. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH SINFLARDA SINFDAN TASHQARI MASHG 'ULOTLAR. In International conference on multidisciplinary science (Vol. 2, No. 4, pp. 27-32).
34. Akbarovna, I. S. (2024, April). BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TA'LIM MASALASI. In International conference on multidisciplinary science (Vol. 2, No. 4, pp. 21-26).
35. Ikromova, S. A. (2023). FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF IMMUNITY TO DESTRUCTIVE IDEAS IN ADOLESCENTS. Innovation in Science, Education and Technology.
36. Ikromova, S. (2023). Formation of ideological immunity to destructive information in teenagers. Modern science and research, 2(5), 1009-1014.
37. Ikromova, S. (2023). CONCEPT OF IDEOLOGY AND FORMATION OF IDEOLOGICAL IMMUNITY IN YOUTH STUDENTS. Modern Science and Research, 2(6), 1223-1226.
38. Ikromova, S. (2024). PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA SHAKLLARI VA MAZMUNI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 918-924.
39. Akbarovna, I. S. (2023). Formation of Ideological Immunity to Destructive Information in Adolescents. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 119-122.
40. Akbarovna, I. S. (2024). THE IMPORTANCE OF COMPARATIVE PEDAGOGY IN PRESCHOOL EDUCATION. MASTERS, 2(8), 22-27.
41. Akbarovna, I. S. (2024). O'QITUVCHINING KASBIY MALAKALARI. MASTERS, 2(8), 15-21.
42. Akbarovna, I. S. (2024). ЗНАЧЕНИЕ СРАВНИТЕЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(7), 14-20.
43. Akbarovna, I. S. (2024). ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ НАВЫКИ УЧИТЕЛЯ. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(7), 7-13.
44. Akbarovna, I. S. (2024). PROFESSIONAL SKILLS OF THE TEACHER. WORLD OF SCIENCE, 7(8), 1-7.
45. Akbarovna, I. S. (2024). MAKTABGACHA TA'LIMDA Qiyosiy PEDAGOGIKANING AHAMIYATI. WORLD OF SCIENCE, 7(8), 8-13.
46. Akbarovna, I. S. (2024). SPORT O 'YINLARI REJASI ORQALI SOG 'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK OMILLAR. MASTERS, 2(5), 91-97.

Date: 23rd December-2024

47. Akbarovna, I. S. (2024). A HEALTHY FAMILY ENVIRONMENT AS A SOCIAL FACTOR IN PREPARING YOUNG PEOPLE FOR FAMILY LIFE. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 529-535.

48. Akbarovna, I. S. (2024). ЗДОРОВАЯ СЕМЕЙНАЯ СРЕДА КАК СОЦИАЛЬНЫЙ ФАКТОР ПОДГОТОВКИ МОЛОДЕЖИ К СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ. MASTERS, 2(5), 98-104.

49. Ikromova, S. (2024). FORMS AND CONTENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 933-939.

50. Akbarovna, I. S. (2024). MASTERING THE BASICS OF PEDAGOGICAL SKILLS. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 882-887.

51. Akbarovna, I. S. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ЧЕРЕЗ ПЛАН СПОРТИВНЫХ ИГР. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 521-528.

52. Akbarovna, I. S. (2024). SPORTCHILAR FAOLIYATINI ORGANISHNING UMUMIY PSIXOLOGIK USULLARI. WORLD OF SCIENCE, 7(5), 536-543.

53. Akbarovna, I. S. (2024). PROCEDURE FOR CREATING PSYCHOLOGICAL TEST PROGRAMS. PEDAGOG, 7(6), 153-159.

54. Икромова, С. (2024). ФОРМЫ И СОДЕРЖАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ТЕХНОЛОГИИ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 925-932.

55. Икромова, С. А. (2024). ОСВОЕНИЕ ОСНОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ НАВЫКОВ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 894-899.

56. Икромова, С. А. (2024). ВАЖНОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ МАТЕМАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(3), 906-911.

57. Икромова, С. А. (2023). O'SMIRLARDA DESTRUKTIV AXBOROTLARGA NISBATAN MAFKURAVIY IMMUNITET HOSIL VO'LISHINING O'ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI: Ikromova Sitora Akbarovna Osiyo xalqaro universiteti assistenti. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (10), 333-336.

58. Ikromova, S., & Ziyodullayeva, M. (2024). DEVIANT XULQ-ATVOR. Modern Science and Research, 3(11), 576-579.

59. Икромова, С., & Джумаева, Ф. (2024). ОРИЕНТИРЫ ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ И В ДРУГИХ СТРАНАХ. Modern Science and Research, 3(11), 540-546.

60. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ. PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI, 2(4), 47-53.

61. qizi Fattullayeva, M. M. (2024). O 'QUVCHILARNI BADIY USLUBDAGI MATNLARNI YARATISHGA O 'RGATISH. PEDAGOG, 7(5), 653-663.

62. Fattullayeva, M. M. (2024). O 'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA ERTAKLAR O 'QITISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI. PEDAGOG, 7(4), 243-248.

Date: 23rdDecember-2024

63. Fatullayeva, M., & Raxmatova, G. (2024). TANLOVLARNING MAZMUNI VA ULARNI TASHKIL QILISH USULLARI. Modern Science and Research, 3(11), 551-556.

